

Životné prostredie

revue pre teóriu a tvorbu životného prostredia

Roč. XXIX

3/1995

Obsah

I. Duša: Monitoring životného prostredia v Slovenskej republike	117
P. Eliáš: Monitorovanie bioty na Slovensku	121
K. Absolon: Biomonitoring a státni ochrana prírody v České republice	125
J. Ondrejka, I. Kajaba, J. Uhnák, I. Trusková a kol.: Čiastkový monitorovací systém Zátaz obyvateľstva faktormi prostredia	128
M. Černá, R. Kubínová: Monitorování zdravotního stavu obyvateľstva České republiky ve vztahu k životnému prostrediu	131
P. Rončák, G. Kosmálová: Čiastkový monitorovací systém Voda. Monitorovanie kvality vôd na Slovensku	133
D. Nikodemová, M. Vladár, P. Gaál: Rádioaktivita v životnom prostrediu SR	137
D. Šalgovičová, S. Krížová, Z. Bírošová: Čiastkový monitorovací systém Cudzorodé látky v požívatinách a krmivách	141
B. Cambel: Monitoring pôdy ako súčasť monitoringu bioty územia dotknutého vodným dielom Gabčíkovo	144
D. Hružik: Monitorovanie ovzdušia a odpadových vôd v Slovnafte, a.s.	148
M. Bobro, J. Hančulák, J. Špičuk: Monitoring znečistenia ovzdušia v NP Slovenský raj	150
Z. Rózová: Hodnotenie drevín v sídlach	154
E. Šovčíková: Neurotoxické účinky olova	158
Tribúna	
J. Lichý: K alternatívne mu vodnému hospodárstvu	160
Kontakty	
E. Reichrtová, T. Trnovec: Ochrana ovzdušia - projekt PHARE	161

Monitorovanie životného prostredia

Monitorovanie vo všeobecnosti predstavuje systematické pozorovania parametrov vo vzťahu k špecifickému problému, ktoré sa robia preto, aby sa získali informácie o charakteristikách tohto problému a ich zmenách v čase. Inými slovami - je to systematické meranie premenných a procesov v priebehu času, pričom existuje špecifický dôvod, pre ktorý sa tento zber robí. Monitoring životného prostredia (environmentálny monitoring) pokrýva široký rozsah činností. Pramení v dlhodobých ekologických výskumoch a na medzinárodnej úrovni sa spája so vznikom koncepcie Globálneho monitorovacieho systému (GEMS) r. 1972. Potreba monitorovania kvality životného prostredia sa zväčšovala v súvislosti so znečisťovaním vôd, ovzdušia, zhoršovaním zdravia obyvateľstva a pod., preto vznikli rôzne medzinárodné monitorovacie programy a projekty.

Monitoring životného prostredia je jedným z dôležitých nástrojov na zisťovanie jeho kvality. Na základe výsledkov monitoringu sa môže pristúpiť k aktivitám (hospodárskym, sociálnym, politickým), ktoré sa zamerajú na ochranu a tvorbu životného prostredia. Význam monitorovania životného prostredia vzrástol v súvislosti s koncepciou trvalo udržateľného rozvoja. Realizácia environmentálnej legislatívy, ktorá má zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj, si vyžaduje kvalitné údaje o stave a vývoji životného prostredia. Získavanie takýchto údajov je založené na určitom systéme ich zberu, v nadväznosti na medzinárodné systémy a záväzky (najmä v rámci európskych štruktúr).

Na Slovensku sa stav životného prostredia sledoval v rámci jednotlivých rezortov, avšak tento "rezortný" monitoring neposkytoval komplexnú informáciu o celom území. Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 623 z 31. 12. 1990 rozhodla o vytvorení celoplošného monitorovacieho systému územia SR. Táto úloha vyžaduje dobrú medzirezortnú spoluprácu v oblasti koncepcie i realizácie monitoringu. Monitorovanie životného prostredia na rôznych úrovniach (celoplošnej, regionálnej, resp. účelovej) má vždy vymedzenú tematickú oblasť, t. j. predmet monitorovania. V rámci celoplošného republikového monitoringu bolo na Slovensku vytvorených 12 čiastkových monitorovacích systémov. I keď pojem monitoring nie je nový a veľa štúdií sa už na území SR urobilo, nemáme dosiaľ systematický prehľad o kvalite životného prostredia a jeho zmenách. Kvalita zložiek životného prostredia je dôležitá pre kvalitu zdravia súčasného obyvateľstva i budúcich generácií. Z tohto pohľadu by sa pri monitoringu mali zohľadniť nielen najnovšie a citlivé meracie prístroje, ale aj vedecké poznatky o účinkoch znečisťujúcich látok na živé systémy na všetkých úrovniach ich organizácie, vrátane bunkovej a subcelulárnej.

Hoci číslo nepodáva vyčerpávajúci prehľad o súčasnom stave monitorovania životného prostredia u nás, poskytuje dostatočný obraz o prístupoch a zámeroch v tejto dôležitej oblasti.

Eva Reichrtová, Pavol Eliáš

Aktuality

- M. Huba:** In memoriam Josef Vavroušek 115
- E. Reichrtová:** Zdravé pracovné a životné prostredie - stratégia pre budúcnosť 116
- P. Eliáš:** 6. svetový kongres ekologov ... 162
- J. Petrík, J. Chovancová:** Zabezpečenie kvality analytických meraní 163
- M. J. Lisický:** Konferencia o monitoringu bioty VDG 164
- Recenzie** 166

Contents

- I. Duša:** The Environment Monitoring in the Slovak Republic 117
- P. Eliáš:** Monitoring Biota in the Slovak Republic 121
- K. Absolon:** The Biomonitoring Programme and State Nature Conservancy in the Czech Republic 125
- J. Ondrejka, I. Kajaba, J. Uhnák, I. Trusková et al.:** The Partial Monitoring System Population Burdening with Environmental Factors. 128
- M. Černá, R. Kubínová:** Monitoring the environmental Impact on Population Health in the Czech Republic 131
- P. Rončák, G. Kosmálová:** The Partial Monitoring System Water. The Water Quality Monitoring in the Slovak Republic 133
- D. Nikodemová, M. Vladár, P. Gaál:** Environmental Radioactivity in the Slovak Republic 137
- D. Šalgovičová, S. Krížová, Z. Bírošová:** The Partial Monitoring System Food and Animal Feed Contamination. . 141
- B. Cambel:** Soil Monitoring of Area Impact by Gabčíkovo Dam as Biomonitoring's Element 144
- D. Hružík:** The Monitoring of Air and Waste Water in Slovnaft 148
- M. Bobro, J. Hančulák, J. Špičuk:** Air Pollution Monitoring in the NP Slovak Paradise 150
- Z. Rózová:** Tree Species Evaluation in the Settlements 154
- E. Šovčíková:** Neurotoxic Impacts of lead 158
- Tribune**
- J. Lichý:** Contribution to the Alternative Water Management 160
- Contacts**
- E. Reichrtová, T. Trnovec:** Air Protection - Project PHARE 161

Environmental Monitoring

Monitoring is a systematic observation of parameters related to a specific problem, designed to provide information on the characteristics of the problem and their changes with time. In other words, monitoring is the systematic measurement of variables and processes over time, there is a specific reason for the collection of data. Environmental monitoring covers a wide range of activities. It originated in long-term ecological studies and, on the world level, it is connected with establishment of the concept of Global Environmental Monitoring System (GEMS) in 1972. Needs for monitoring of the environment status/quality increased in relation to pollution of water and air, decreasing of human health, etc. Several international monitoring programmes and projects emerged with the main aim to monitor environmental quality.

Monitoring of the environment is one among the important tools for its quality assessment. The results of monitoring can contribute to the protection and the creation of environment. The role of environmental monitoring increased in relation to the concept of sustainable development. The realization of the environmental legislation, focused on the security of sustainable development, requires qualified data on the state of the art as well as on the development of the environment. Receiving the data of high quality needs to be based on some system of data harvesting in context with international systems and commitments (namely within European structures). In Slovakia, environmental quality has been monitored in separate departments but the "departmental" monitoring has not resulted in complex information on environmental quality for the whole territory of Slovakia. The Government of the Slovak Republic decided in the Document No. 623 from December 31, 1990 to develop a republic monitoring system including the whole territory of the Slovak Republic. This task requires a good interdepartmental cooperation regarding the conception and realization of the monitoring. Monitoring of the environment of various types (republic-national, regional and specialized, respectively) comprises in every case the definite scope, e.g. the subject for the monitoring. In republic monitoring system in Slovakia, 12 partial monitoring systems have been defined up to now.

Although the concept of monitoring is not a new one and many studies on the Slovak territory had been done, we have not a systematic survey regarding the quality of the environment till now. The quality of environmental compartments is important for health quality of inhabitants, even for the future generations. From this point of view, the new scientific knowledge of the impact of pollutants on living systems on all level of their organisation (at the cellular and subcellular levels, especially) should be included in the monitoring philosophy.

Moreover the issue do not introduce a complete survey of current status of the monitoring of the environment in respected countries, it give you a sufficient survey on current approaches and future aims in this important field.

Eva Reichrtová, Pavol Eliáš

Recent news

- M. Huba:** In memoriam Jozef Vavroušek 115
- E. Reichrtová:** Healthy Working and Human Environment - a Strategy for the Future 116
- P. Eliáš:** 6th World congress of Ecologists. 162

- J. Petrík, J. Chovancová:** Laboratory Quality Assurance 163
- M.J. Lisický:** Conference on the Biota. Monitoring of the Water Power Station Gabčíkovo 164

Reviews 166